STEFAN WYSOCKI

KOLOROWE PIOSENKI

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

POMOC NAUKOWA DLA KLASY DRUGIEJ I TRZECIEJ
SZKÓŁ POWSZECHNYCH

NAKŁAD
GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA

STEFAN WYSOCKI

KOLOROWE PIOSENKI

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

POMOC NAUKOWA DLA KLAŚY DRUGIEJ I TRZECIEJ
SZKÓŁ POWSZECHNYCH

NAKŁAD
GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA

Zakł. Graf. „Drukarnia Bankowa", Warszawa, Moniuszki 11.

1 9 3 5

Książeczka ma na celu dać dzieciom pierwsze, najprymitywniejsze uzmysłowienie strony muzycznej poznanych uprzednio piosenek.

Kolorowanie kratek uwypukla linję melodyjną na białem tle strony, uwydatnia podobieństwa i różnice poszczególnych fragmentów melodji, oraz dostarcza dzieciom interesującej i pożytecznej rozrywki.

Książeczka jest przeznaczona dla drugiej względnie trzeciej klasy szkoły powszechnej i dla tych zespołów dziecięcych, które uprzednio wyuczą się na pamięć ze słuchu zawartych tu piosenek; może więc być stosowana *jedynie przy powtarzaniu znanych już piosenek*, kiedy umysł dziecka ma poza sobą pamięciowe opanowanie piosenki i z łatwością może być skierowany do czynienia przygodnych obserwacyj muzycznych. Dźwięki wyższe i niższe, dłuższe i krótsze znajdą tu poglądowe utrwalenie, przyczem — dzięki uwidocznionym powtórzeniom — sama przez się narzuci się przejrzystość budowy melodyj, ich planowość i prostota.

Linja kropkowana jest linją pierwszego dźwięku piosenki, linja gruba — linją toniki, linja cienka — linją dominanty. W ostatnich piosenkach spotykamy oktawę toniki i oktawę dominanty, co należy przystępnie wytłumaczyć, jako wysokie, względnie niskie powtórzenie tego samego dźwięku. Do wprowadzenia na tym końcowym poziomie ogólnikowego pojęcia o wartościach nut wybrałem piosenki, zawierające wyłącznie dwie sąsiednie wartości rytmiczne, którym odpowiadają białe i czarne kółka.

Po dokładnem zaznajomieniu się z książeczką dzieci napewno odgadną melodję umieszczoną na okładce („Wlazł kotek"), podpiszą pod nią słowa, przeprowadzą we właściwy

sposób dwie linje — grubą i cienką, dokonają podziału na takty i domyślą się zasady pokolorowania (części taktu).

Uważam za konieczne nadmienić jeszcze, że korzystanie z tej książeczki nie powinno wykraczać poza ramy, nakreślone w Programie nauki śpiewu; zadaniem jej jest ułatwienie wypełnienia treścią tych właśnie ram (str. 5, 6, 7, 14, 17, 21, 22, 23 i 24 Programu). Odnosi się to zwłaszcza do posługiwania się na lekcjach terminologją muzyczną. Dzieci z doświadczeń szkolnych mają już pojęcie o *takcie, rytmie*, o *melodji*, o dźwiękach *wyższych* i *niższych* — i koniec (patrz: Program na wskazanych stronach); inne terminy muzyczne są dla dzieci nieznane i zadaniem nauczyciela przy posługiwaniu się książeczką jest — nie powiększanie zasobu terminów muzycznych w pamięci dziecka, lecz doraźne rozszerzanie i wysubtelnianie jego spostrzegawczości w dziedzinie charakterystycznych zjawisk muzycznych, które najczęściej wymykają się z pod obserwacji przy zwykłem słuchowo-głosowem tylko studjowaniu piosenek. Nie należy więc używać terminów takich, jak tonika, dominanta, przedtakt, frazowanie, kadencja, zdanie muzyczne i t. p., ale — w związku z rozpatrywaną piosenką — objaśniać jak najprzystępniej same tylko zjawiska, które te terminy określają.

Technikę stosowania Kolorowych Piosenek wyobrażam sobie w sposób następujący.

Jeżeli nauczyciel postanawia wprowadzić w klasie korzystanie z tej książeczki, pożądane jest, aby możliwie każde z dzieci posiadało swój wyłączny egzemplarz; inaczej niektóre dzieci mogłyby się czuć pokrzywdzone, że nie mają odpowiednich kratek do kolorowania, a nauczyciel nie osiągnąłby w pełni zamierzonego celu. Dzieci mogą sobie same pokolorować piosenki kredkami we wskazany sposób, w domu lub w klasie, albo też czynić to stopniowo, w miarę przerabiania tej lub owej piosenki na lekcji. Ale w każdym razie należy je pouczyć, żeby starannie dobierały kolorów, myślały o pięknie wykańczanych poszczególnych stron i całej książeczki, a przedewszystkiem — żeby bardzo uważnie odczytywały tekst umieszczony obok kratek i dopiero po dokładnem jego zrozumieniu zabierały się do kolorowania kratek wybranemi kredkami.

Nauczyciel zapowiada któregoś dnia, żeby dzieci przyniosły nazajutrz książeczki i wtedy, dla urozmaicenia zwykłej lekcji, odbywa się jedna z pogadanek. W tym celu należy jeszcze koniecznie na jednej z poprzednich lekcyj przypomnieć wspólnie z klasą *bez książeczek* odpowiednią piosenkę, prześpiewać ją kilkakrotnie, poprawić ewentualne błędy w intonacji, rytmie lub wymowie.

Podczas pogadanek i korzystania z książeczek nie trzeba zapominać, że rysunki te i kolory są tylko *pomocą* do otrzymania doznań muzycznych, należy więc co chwila wracać do właściwego śpiewu i spostrzeżenia wzrokowe koniecznie kontrolować i utrwalać przez spostrzeżenia słuchowe.

I jeszcze jedna uwaga, w każdej pogadance nauczyciel musi nawiązać jak nabliższą styczność z klasą, bezpośredni stosunek z dziećmi; powinien więc przemyśleć i przyswoić sobie moje wskazówki przed lekcją tak gruntownie, żeby na samej lekcji mógł zupełnie swobodnie o tych rzeczach z dziećmi rozmawiać (nie zaglądając do Wskazówek).

Podaję dalej ściśle wersje piosenek, umieszczone w książeczce i przykłady odnośnych pogadanek.

Słowa, zawarte w nawiasach lub podane odmiennym drukiem, przeznaczone są wyłącznie do wiadomości nauczyciela.

Stefan Wysocki.

Łęgi - dwór, latem 1933 — Warszawa, latem 1935.

PIOSENKI I POGADANKI

1. PIEŚŃ PORANNA.

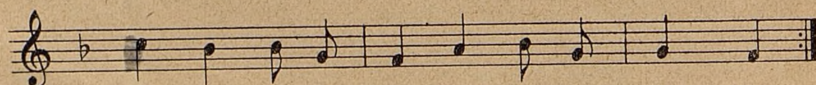
Uroczyście. Franciszek Karpiński.

1. Kie - dy ran - ne wsta - ją zo - rze, To - bie
2. A czło - wiek, któ - ry bez mia - ry ob - sy -
3. Ledwie o - czy przetrzeć zdo - łam, wnet do

1. zie - mia, To - bie mo - rze, To - bie śpie - wa ży - wioł
2. pa - ny Twe - mi da - ry, Coś go stworzył i o -
3. me - go Pa - na wo - łam, do me - go Bo - ga na

1. wszel - ki: Bądź po - chwa - lon, Bo - że wiel - ki!
2. ca - lił, a cze - muż - by Cię nie chwa - lił?
3. nie - bie, i szu - kam Go wko - ło sie - bie.

POGADANKA.

Z ilu rządków składa się cała melodja?
Czy są one do siebie podobne?
Czem się różni trzeci rządek od pierwszego?
Który rządek jest niepodobny do pozostałych?
Czy wszędzie po dwóch krótszych dźwiękach następują dwa dłuższe?
Czy tak samo jest w ostatnim rządku?
Co wymawiacie przy najwyższym dźwięku melodji?
Pierwszy dźwięk daje początek linji kropkowanej, a gdzie leży ostatni dźwięk melodji?
Czy są w melodji dźwięki niższe od tych dwóch?

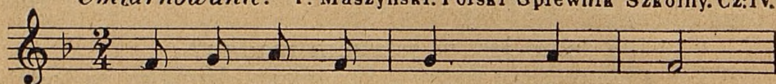
Na jednej z późniejszych lekcyj:

Czy druga zwrotka tej pieśni ma inną melodję?
Co wymawiacie w tej drugiej zwrotce przy najwyższym dźwięku melodji?
Jakie piosenki znacie, w których pierwszy dźwięk jest najniższym dźwiękiem melodji? („Cicho, konie").
Czy znacie jaką piosenkę, w którejbyśmy słyszeli, że niektóre części melodji się powtarzają, jak pokolorowane tu rządki? („Uciekła mi przepióreczka", „Bartoszu, Bartoszu" i t. p.).

Na jednej z lekcyj, po przerobieniu piosenki Nr. 6, można się zająć podziałem na takty z uwzględnieniem zjawiska przedtaktu i ze zwróceniem uwagi na to, że ostatni takt nie jest właściwie krótszy, bo dochodzi w nim jeszcze początek drugiej zwrotki.

2. CICHO, KONIE.

Umiarkowanie. P. Maszyński. Polski Śpiewnik Szkolny. Cz: IV.

1. Ci - cho, ko - nie, nie rżyj - cie,
2. Sam u - sią - dę pod mie - dzą,
3. Że - by po - tem co si - ły,

1. ci - cho, ko - nie, nie rżyj - cie, na - pa - sę ja
2. sam u - sią - dę pod mie - dzą, aż się ko - nie
3. że - by po - tem co si - ły, sno - py z po - la

1. was w ży - cie, na - pa - sę ja was w ży - cie.
2. na - je - dzą, aż się ko - nie na - je - dzą.
3. zwo - zi - ły, sno - py z po - la zwo - zi - ły.

POGADANKA.

Które rządki melodji są do siebie podobne?

Czy rządek środkowy można podzielić na dwie podobne części?

Zatem z ilu części składa się cała melodja?

Zaśpiewamy teraz pierwszą zwrotkę, robiąc malutkie przerwy pomiędzy częściami melodji [1]).

Co wymawiacie przy najwyższym dźwięku melodji?

A najniższy dźwięk melodji ile razy się zjawia?

Zaśpiewajcie teraz piosenkę, opuszczając nisko rękę za każdym razem, gdy się zjawia ten dźwięk.

Gdzie leżą pierwszy i ostatni dźwięki melodji?

Na jednej z późniejszych lekcyj:

Zaśpiewamy teraz całą piosenkę, wszystkie trzy zwrotki.

Spróbujcie taktować. (2/4).

Oznaczcie na rysunku te takty długiemi pionowemi kreskami: jakie słowa śpiewacie w pierwszym takcie? (Cicho, konie). Dajcie więc z obydwóch stron tych słów po wysokiej pionowej kresce, któraby się zlewała z bokiem odpowiedniej kratki. Kreska kończąca takt pierwszy będzie zarazem początkiem taktu drugiego. Gdzie się skończy takt drugi a zacznie takt trzeci? (i t. d. do końca).

Ile kratek jest w pierwszym takcie? Ile w drugim?

To może drugi takt jest mniejszy od pierwszego?

Tak, takty są równe, ale rytm w nich jest inny, bo i kratki są inne.

Jakie takty mają jednakowy rytm?

W ilu taktach zawarta jest cała melodja tej piosenki?

Po ile taktów mają dwie części melodji tworzące rządek środkowy?

A po ile taktów mają dwie skrajne części melodji?

---

[1]) Zjawisko frazowania.

3. PIEŚŃ WOJACKA.

Z ożywieniem. K. Hławiczka. 75 Polskich Pieśni Marszowych.

1. Pro - się kwi - czy, ba - ran be - czy,
2. Sto - i żoł - nierz na kwa - te - rze,
3. Ba - ba i - dzie do wach - mi - strza,
4. Ka - czor mó - wi „Kwak, mos - pa - nie,
5. Ko - gut do kur: „Cip na grzę - dy,

1. boć to żołnierz, straszne rze-czy!
2. gęś o-sta-tnią ba-bie bie-rze.
3. gęś z torni-stra łeb wytrzeszcza. 1-5. To bie-da, to bie-da,
4. toć i nam się w łeb do-sta-nie!“
5. bo żoł-nie-rze i - dą tę - dy!“

1-5. hej, sa sa sa! To bie-da, to bie-da, nie-do-la!

POGADANKA.

Które rządki melodji są do siebie podobne?
Co wymawiacie przy najniższych dźwiękach melodji?
Co wymawiacie przy najwyższych dźwiękach melodji?
Gdzie leżą pierwszy i ostatni dźwięki melodji?
Czy są w melodji dźwięki niższe od tych dwóch?
Czy są w melodji dźwięki wyższe od nich?
A może przypomnicie sobie jaką piosenkę, w której pierwszy dźwięk jest najwyższym dźwiękiem melodji? („W murowanej piwnicy").

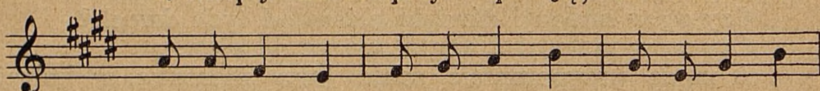
Na jednej z późniejszych lekcyj — inne zwrotki. Można również podkreślić jednostajność zakończenia każdego rządka przez zarządzenie śpiewania w dwóch grupach: pierwsza grupa dzieci śpiewałaby te części melodji, które są oznaczone pierwszym kolorem, druga grupa dzieci — pozostałe części. W klasie III-ej może być jeszcze podział na takty (4/4) policzenie taktów w melodji, policzenie dźwięków w poszczególnych taktach

4. MAZUR.

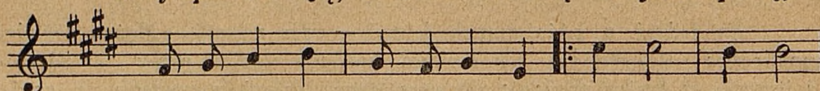
Szybko. R. Gnus. 30 Piosenek Dziecięcych.

1. Hej - że dzie - ci, hej do ko - ła! Dziarski ma-zur
2. Chłopcy na - si - przy-tu - pu - ją, A dziewecz-ki

1. już nas wo - ła! Pa - ni w pa - ry nas u - sta - wi,
2. wy-śpie - wu - ją; Raź - no su - ną wszystkie pa - ry,

1. każ-dy ślicznie się za - ba - wi.
2. nie-ma u nas tu nie-zda - ry.

1.2. Hej, ha! Hej, ha!

1.2. Niech-że nam mu - zy - ka gra! - zy - ka gra!

POGADANKA.

Czy ostatni dźwięk melodji leży na linji kropkowanej, zapoczątkowanej przez pierwszy dźwięk?

Ze wszystkich dźwięków melodji — ostatni jest zawsze najważniejszym jej dźwiękiem [1]), dlatego przechodzi przezeń gruba linja.

Zauważcie, że odległa jest ona od linji kropkowanej o wysokość dwóch kratek.

Poprowadźcie takie same grube linje w pierwszych trzech rządkach.

Zuważcie, że każdy kolor występuje tu dwukrotnie, tylko czwarty kolor spotykamy dużo razy.

W ilu rządkach widzimy pierwszy kolor?

W ilu rządkach widzimy drugi kolor?

W ilu rządkach widzimy trzeci kolor?

Gdzie się kończy ta część melodji, w której występuje pierwszy kolor?

Gdzie się kończy ta część melodji, w której występuje drugi kolor?

Gdzie się kończy ta część melodji, w której występuje trzeci kolor? (zawsze na grubej linji).

Na jednej z następnych lekcyj:

Przyjrzyjcie się, jak są rozmieszczone kratki pomiędzy linjami grubą a kropkowaną: pokażcie mi kratki przylegające do linji grubej; co przy nich wymawiacie? Pokażcie mi kratki przylegające zdołu do linji kropkowanej; co przy nich wymawiacie? Pokażcie kratki znajdujące się między linjami a nieprzylegające do nich; co przy nich wymawiacie?

Linje kropkowane w poprzednich pieśniach możecie teraz zastąpić grubemi linjami, ponieważ przechodzą one przez dźwięk kończący.

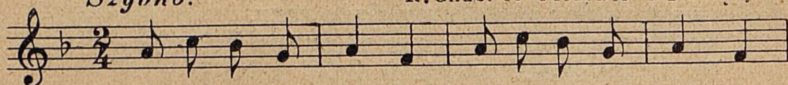
Na jednej z następnych lekcyj — podział na takty (3/4), policzenie wszystkich taktów, wyszukanie taktów o jednakowych rytmach, przypomnienie ze znanych piosenek innego mazura.

---

[1]) Zjawisko toniki.

5. LECI, LECI.

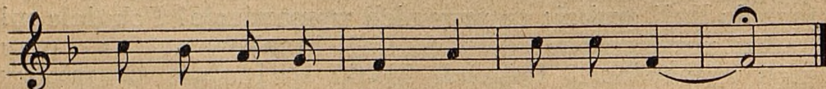
Szybko. R. Gnus. 30 Piosenek Dziecięcych.

1. Le - ci, le - ci pszczoła do Wojtaszka czo - ła...
2. Le - ci, le - ci o - sa do Wojtaszka no - sa...
3. Le - ci, le - ci mu-cha do Wojtaszka u - cha...

1. Woj - tek śpi.
2. Woj - tek śpi. 4. Le - ci bąk tłuś - ciut - ki
3. Woj - tek śpi.

4. do Woj - tasz-ka bród - ki. A tuś mi!____

POGADANKA.

Czy zakończenie jest na właściwem miejscu?

Tu nie macie już linji kropkowanej, linji pierwszego dźwięku, ale macie linję grubą i linję cienką nad nią, odległą o wysokość dwóch kratek.

Jakie urywki melodji są do siebie podobne? (pierwsze 4 kratki są w następstwie powtórzone, piąta i szósta — również i t. d.).

Czemu drugi rządek jest krótszy od pierwszego? Porównajcie wielkość kratek drugiego rządka z wielkością kratek pierwszego rządka. I tu i tam po czterech małych kratkach następują dwie większe i t. d. Gdzie jest różnica? Jak należałoby zaśpiewać koniec tej piosenki, żeby obydwa rządki wypadły równe?

Czemu się tak nie śpiewa? (sens słów tekstu).

Na jednej z następnych lekcyj:

Dodajcie na rysunku kreski taktowe.

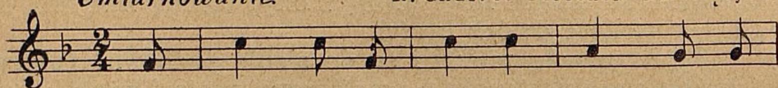
Przy końcu dzieje się coś złego?

Dwa ostatnie takty są jakieś zepsute.

To z powodu wykrzyknika za wiele dźwięków wcisnęło się do taktu przedostatniego, a ostatni zawiera tylko resztkę słowa i lukę.

6. ZBŁĄKANE OWIECZKI.

Umiarkowanie. R. Gnus. 30 Piosenek Dziecięcych.

1. O - wiecz-ki! o - wiecz-ki! cze - go be -
2. O - wiecz-ki! o - wiecz-ki! cze - go be -

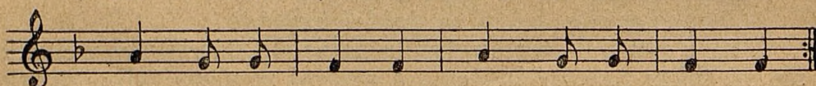
Szybko

1. czy - cie? cze - go be - czy - cie? Bo nasz pas-terz
2. czy - cie? cze - go be - czy - cie? Bo jak gaz-da

1. w karczmie sie-dzi, bo nasz pas-terz w karczmie sie-dzi,
2. nas tu znajdzie, bo jak gaz-da nas tu znajdzie,

1. a my są w ży - cie, a my są w ży - cie.
2. to da nam bi - cie, to da nam bi - cie.

POGADANKA.

Czy wszystkie znane wam dźwięki zawiera ta melodja? Np. czy jest dźwięk, którego nutka przylega do dolnej linji i t. d.?

Na jednej z późniejszych lekcyj:

Zaśpiewamy teraz całą piosenkę, obydwie zwrotki, ale od słów „bo nasz pasterz" zaczniemy taktować i będziemy taktować nie przerywając aż do końca piosenki [1]).

W jakiem miejscu taktu rozpoczęliśmy drugą zwrotkę? (przy końcu ostatniego taktu pierwszej zwrotki).

Czy początki obydwóch zwrotek są podobne do siebie? To znaczy, że i pierwsza zwrotka nie rozpoczyna się na „raz"! w takcie, ale gdzieindziej.

A co wymawiacie na „raz"! pierwszego taktu piosenki? (wiecz).

Musicie więc zdążyć jeszcze przed początkiem taktu zaśpiewać „O"; zrobicie to najlepiej, taktując jeden takt bez śpiewu i od końca tego pustego taktu rozpoczynając piosenkę.

Zróbcie na rysunku kreski taktowe tak, żeby zawsze przylegały z lewej strony do pierwszej nutki w takcie.

Czy rytm ostatniego taktu dobrze oznaczyli? A gdzie zmieścicie pierwszy dźwięk drugiej zwrotki?

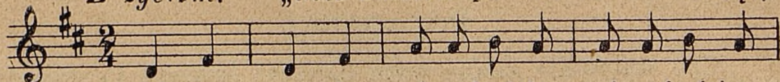
---

[1]) Ogólnikowe przygotowanie do zagadnienia z materjału nauczania w kl. IV.

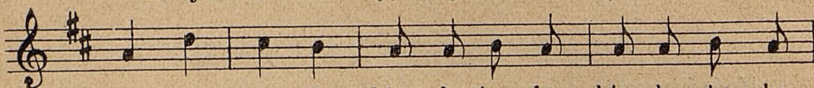
7. OD ZAGRODY.

Gillowa-Hausman.

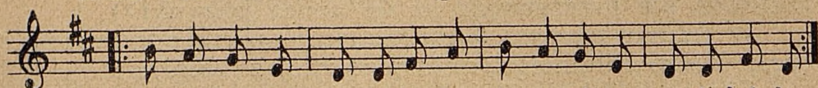
Z życiem. „Nasz Świat": 12 piosenek na chór dziecięcy.

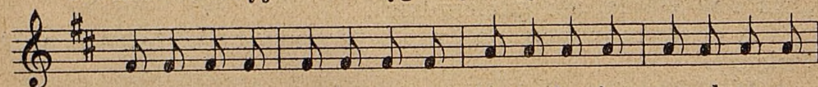
1. Od za - gro - dy, od podwórka, od podwórka
2. Ty - le bie - dy, ty - le strachu, ty - le strachu!

1. przy - le - cia - ła bia - ła kur - ka, bia - ła kur - ka.
2. Bu - rek nie ma swe - go da - chu, swe - go da - chu.

1. Przy - le - cia - ła, zagda-ka-ła i no-wi-nę powiedziała.
2. Gdzież on skryje biedną głowę w dni pochmurne i deszczo-we?

1. Po-wiedziała za-dy-sza-na, że szu-ka-ła nas od ra-na,
2. Nie płacz, nie płacz, bia-ła kur-ko, idź spokojnie na podwórko;

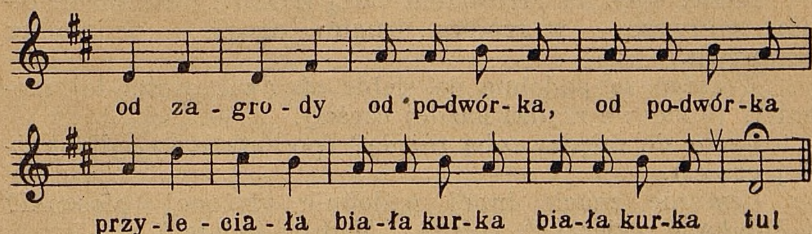

1. bo przy płotku od o-gródka za-wa-li-ła się psia budka.
2. my z pomo-cą pośpieszymy, no-wą budkę po-sta-wi-my.

POGADANKA.

Tu należy wyjaśnić, co oznacza górna gruba linja. Widocznie musi ona wyrażać również miejsce najważniejszego, kończącego dźwięku, skoro jest gruba. Można się o tem przekonać w sposób następujący. Niech klasa zaśpiewa tylko pierwszy rządek piosenki i urwie. Czy możnaby skończyć tak piosenkę? Dziwne byłoby to zakończenie. A teraz niech dzieci dodadzą na zakończenie tego wiersza słówko „tu" i opuszczą przytem rękę

ku dołowi jakby wskazując, że kurka przyleciała im do nogi: z całą pewnością użyją samorzutnie do zaśpiewania tego słówka „tu" — dolnej toniki. mianowicie:

Gdy się to uda, niech dzieci zakończą ten wiersz słówkiem „tam", uniosą przytem rękę dogóry, jakby pokazując gdzieś wysoko miejsce (na szafie np.), dokąd przyleciała kurka. Napewno zaśpiewają wtedy tak:

To górne zakończenie wcale nie jest gorsze ani mniej przekonywające „od dolnego i dlatego oznaczone jest w książeczce również grubą linją Zawsze tak jest, że jeżeli piosenka kończy się dźwiękiem niskim, to można znaleźć głosem powtórzenie tego zakończenia u góry. Niech dzieci wypróbują to na kilku piosenkach w ten sposób, że ostatnią zgłoskę tekstu powtórzą o oktawę wyżej (najlepiej — unosząc również rękę dogóry), dla mocniejszego jakby zakończenia (piosenki: „Wlazł kotek", „Cicho, konie", Mazur", „Leci, leci" i inne).

Na jednej z późniejszych lekcyj:

Zauważcie, że górna gruba linja leży bliżej od cienkiej, niż dolna i między linją cienką a górną można zmieścić tylko 2 kółka: jedno — przylegające do linji cienkiej, drugie — przylegające do linji grubej; na kółko środkowe, nieprzylegające, miejsca niema.

Policzcie teraz, ile nutek można zmieścić na przestrzeni od dolnej grubej linji do górnej: 1 nutka — na linji dolnej, 3 — pomiędzy linjami, 1 — na linji cienkiej, dalej — 2 między linjami, wreszcie — 1 na górnej. To razem — *osiem*.

Na jednej z późniejszych lekcyj:

Które rządki są do siebie podobne?

Które rządki kończą się dźwiękiem najważniejszym?

Mamy więc na przestrzeni całej melodji dwa zakończenia: pierwsze — w rządku drugim, drugie — w rządku czwartym.

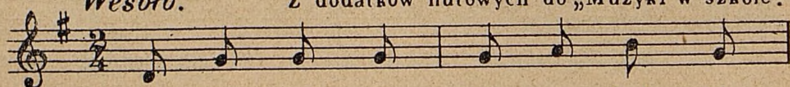
Z czego są podobne do siebie obydwie części tej melodji? (końcowe rządki każdej części).

Czem się między sobą różnią? (początkowe rządki każdej części).

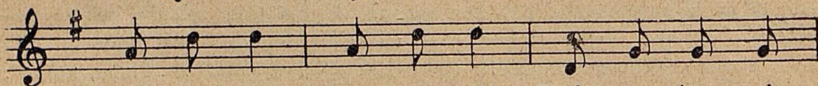
Czy nie znacie innej podobnie ułożonej piosenki? („Zbłąkane owieczki", kolęda: „Mędrcy świata").

8. KRASNOLUDKI.

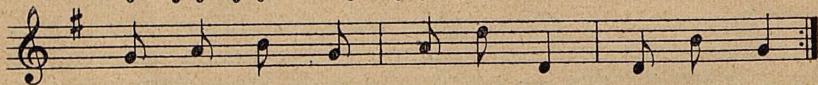
Wesoło. Z dodatków nutowych do „Muzyki w szkole".

1. My je - steś - my kra - sno - lud - ki,
2. Je - my mrów - ki, ża - bie łap - ki
3. Gdy kto zbłą - dzi, to trą - bi - my:
4. Gdy kto skrzywdzi kra - sno - lud - ka,

1. hop sa sa! hop sa sa! Pod grzy - ba - mi
2. oj, tak, tak! oj, tak, tak! A na gło - wach
3. tru - ru - ru! tru - ru - ru! Gdy kto sen - ny,
4. aj jaj jaj! aj jaj jaj! To za - pła - cze

1. na - sze bud - ki, hop sa sa! hop sa sa!
2. kra - sne czap - ki, to nasz znak! to nasz znak!
3. to uś - pi - my, lu, lu, lu, lu, lu, lu.
4. nie - za - bud - ka aj jaj jaj! aj jaj jaj!

POGADANKA.

Czy melodje obydwóch rządków są podobne do siebie? Czem się różnią?

Zakończenie drugiego rządka jest zakończeniem całej melodji, musi się więc znajdować na linji grubej; a zakończenie pierwszego rządka może być inne. (Można porównać tę budowę z budową melodji „Wlazł kotek“ i z budową pierwszej części melodji „Jeszcze Polska“).

W poprzedniej piosence była powtórzona linja gruba, tu mamy dwie linje cienkie. Linję cienką *nad* grubą spotykaliście już w kilku poprzednich piosenkach. Wiecie, że między temi linjami można zmieścić trzy nutki. Linję cienką *pod* grubą mieliście w ostatniej piosence; tu między linjami można było zmieścić tylko dwie nutki. Przyjrzyjcie się jeszcze raz linjom w poprzedniej piosence. Wyobraźcie sobie, że wszelkie możliwe nutki umieszczone są na nich *kolejno* od dolnej grubej linji do górnej grubej linji. Więc: nutka na dolnej grubej linji, nutka nad tą linją przylegająca do niej, nutka między linjami grubą i cienką nieprzylegająca do nich, (i t. d.). Gdybyście teraz porównali te kolejne nutki do kolejnych dni tygodnia, a nutkę na dolnej grubej linji nazwali niedzielą, jakbyście musieli wtedy nazwać nutkę, przez którą przechodzi linja cienka? (czwartek). A nutka na górnej grubej linji byłaby znowu niedzielą; czyli że linje te ze wszystkiemi nutkami wyobrażałyby jakby tydzień trwający od jednej niedzieli do następnej.

A więc teraz, w „Krasnoludkach“, mamy przedstawiony niby inny tydzień: nie od niedzieli do niedzieli, ale od czwartku do czwartku; niedziela wypada tu w środku, ale niezupełnie, bo od czwartku do niedzieli przechodzą tylko dwa dni, a od niedzieli do następnego czwartku — trzy dni.

Że nutki leżące na linjach grubych wyrażają podobne do siebie dźwięki, na których zawsze można skończyć melodję — to już wiecie. Sprawdzimy teraz, czy nutki leżące na linjach cienkich wyrażają również podobne do siebie dźwięki.

Macie tu w pierwszym rządku na dolnej cienkiej linji nutkę ze słówkiem „My“, a na górnej cienkiej linji cztery nutki ze zgłoskami „sa“. Zaśpiewajcie te zgłoski „sa, sa“ takim dźwiękiem, jaki brzmiał przy słówku „My“, a przeko-

nacie się, że melodja niewiele się zmieni, będzie miała podobny charakter. (Doświadczenie to można również powtórzyć z melodją rządka drugiego).

A czy potraficie teraz poprowadzić cienką linję w piosence Nr. 3?

A w pozostałych piosenkach?

TREŚĆ

LEKTURA UZUPEŁNIAJĄCA

W SZKOLE POWSZECHNEJ

zatwierdzona przez Min. W. R. i O. P. w spisach książek szkolnych i środków naukowych na r. 1935/1936.

ODDZIAŁ V.

Wł. Anczyc. Przypadki Robinzona Kruzoe	4.—
H. Andersen. Baśnie. (B. U. L. Nr. 249)	0.70
H. Boguszewska. Czerwone węże. (Pol. i Św. Wsp.) . .	0 90
G. Morcinek. Dzieje węgla. (Pol. i Św. Wsp.) . . .	0 90
Z. Nowakowski. Puhar Krakowa. (Pol. i Św. Wsp.) . .	1.—
E. Szelburg-Zarembina. Tajemnica Czeremoszu. (Pol i Św. Wsp)	1.—

ODDZIAŁ VI.

E Amicis. Serce.	4.80
Beecher-Stowe. Chata Wuja Toma.	3.60
H. Boguszewska. Dzieci znikąd. (Pol. i Św. Wsp.) . .	0.80
H. F. Burnett. Tajemniczy ogród.	4.—
W. Gomulicki. Wspomnienia niebieskiego mundurka . .	4.—
J. Meissner. Żwirko i Wigura. (Pol. i Św. Wsp.) . .	0.80
G. Morcinek. Duńskie serce. (Pol. i Św. Wsp.) . . .	0.80
„ W zadymionem słońcu. (Pol. i Św. Wsp.) .	0.90
H. Naglerowa. Ludzie prawdziwi. (Pol. i Św. Wsp) . .	0.90
W. Przyborowski. Bitwa pod Raszynem.	3.50
Gen. Sławoj-Składkowski. Gdzie widziałem Komendanta nim Polskę wywalczył. (Pol. i Św. Wsp.) . .	1.—
M. J. Zaleska. Młody wygnaniec.	6.—
E. Szelburg-Zarembina. Dom wielki jak świat. (Pol. i Św. Wsp.)	0.90

ODDZIAŁ VII.

H. Górska. Chłopcy z ulic miasta. (Pol. i Św. Wsp) . .	1.—
M. Konopnicka. Dym. (B. U. L. Nr. 1)	0.35
J. Kossowski. Nafta... Nafta... (Pol. i Św. Wsp.) . . .	1.—
E. Orzeszkowa. A. B. C. (B. U. L. Nr. 12) . . .	0.60
J. Osińska. Na Jamboree. (Pol. i Św. Wsp.) . . .	0.90
B. Prus. Antek. (B. U. L. Nr. 6)	0.50
„ Na wakacjach. Katarynka. (B. U. L. Nr. 7) . .	0 50

W Y D A W N I C T W A

G E B E T H N E R A I W O L F F A

DRUKARNIA BANKOWA
W-wa Moniuszki 11